

УДК 373.3.091:37.03:316.752

DOI 10.31654/2663-4902-2026-PP-3-147-158

Філоненко О. С.

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
helen-1970@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-1036-2158>

Возняк І. І.

кандидат педагогічних наук, доцент
старший науковий співробітник Центрального науково-дослідного інституту ЗС України
innakiricek700@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8376-9688>

Бобро А. А.

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
bobro.aa@ndu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9405-8988>

**ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ
ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У ВИХОВАННІ ЦІННОСТЕЙ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

Досліджено суперечність між традиційними виховними підходами та викликами цифрового суспільства, що зумовлює трансформацію ціннісного виховання молодших школярів у Новій українській школі. Визначено психолого-педагогічний портрет покоління Альфа. Обґрунтовано педагогічні умови реалізації ціннісного підходу (інтеграція ціннісного компонента в освітні галузі, організація ціннісно-орієнтованого середовища, залучення батьків до партнерської взаємодії та врахування індивідуальних особливостей дітей), на основі яких розроблено інтерактивний квест для учнів 3 класу з використанням цифрових сервісів, що поєднує патріотичне виховання з позакласною роботою. Розглянуто потенціал екосистеми «Мрія» для персоналізації та відстеження ціннісного розвитку, узагальнено модель «ціннісно-цифрової» парадигми, що синтезує традиційну педагогіку з інноваційними технологіями.

Ключові слова: ціннісне виховання, молодші школярі, Нова українська школа, цифровізація освіти, покоління Альфа, квест.

Постановка проблеми. Сучасна початкова освіта перебуває в стані глибокої трансформації, зумовленої переходом до особистісно-орієнтованої парадигми, цифровізацією, євроінтеграцією та воєнними викликами. Особливої актуальності набуває виховання цінностей молодших школярів, оскільки саме в цей період закладаються основи моральної свідомості [1, с. 15; 2, с. 21]. В умовах Нової української школи (НУШ) ціннісний підхід набуває концептуального значення: він передбачає формування системи загальнолюдських і національних цінностей [2, с. 22]. Водночас традиційні методи виховання виявляються недостатньо ефективними в роботі з дітьми покоління Альфа, які зростають у цифровому середовищі [3, с. 11; 13, с. 78]. Це актуалізує потребу в переосмисленні концептуальних засад та розробці практичних методик, що поєднують класичну педагогіку з інноваційними технологіями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема трансформації ціннісного виховання молодших школярів перебуває у фокусі сучасної педагогічної науки, що підтверджується різноманітним науковим розвідком – від фундаментальних теоретико-методологічних праць до прикладних досліджень вікових, гендерних та цифрових

аспектів виховання. Теоретико-методологічний фундамент становлять праці І. Беха [1] про філософсько-психологічні засади сходження особистості до духовних цінностей і колективна монографія за ред. О. Коберника [4], що висвітлює європейський вектор і національний контекст виховання. Специфіку реалізації ціннісного підходу в умовах НУШ розкрито в дослідженнях Т. Браніцької, Н. Пташнік та В. Мартинюк [2]. Значний внесок у глобальний дискурс зробив зарубіжний науковець А. Демірджіоглу [19], який узагальнює світові перспективи ціннісного виховання в початковій освіті, тоді як українська дослідниця О. Чайка [17] акцентує на подоланні розриву між традиційною та сучасною освітою через ціннісний підхід у мультикультурному середовищі.

Психолого-педагогічний портрет учня початкової школи, зокрема покоління Альфа, висвітлено в низці публікацій. А. Василюк і Г. Кіт [3] визначають специфіку навчання цієї когорти, О. Петрук [13] окреслює практичні орієнтири навчальної взаємодії, а Л. Кондратенко та Л. Манилова [7] розкривають психологічні проблеми, породжені цифровими технологіями. О. Онопрієнко [11] наголошує на врахуванні психолого-педагогічних особливостей школярів під час створення онлайн-ресурсів. Емпіричний аспект репрезентовано в роботі А. Дьорінг та ін. [18], які на основі опитування вчителів з'ясовують практики просування цінностей у закладі освіти.

Методичні аспекти та педагогічні умови ціннісного виховання активно розробляються у вітчизняній науці. О. Ковальчук і Н. Гудима [6] простежують еволюцію форм і методів морального виховання – від традиційних до інноваційних. Л. Любчак [10] обґрунтовує педагогічні умови, Л. Парасочка [12] зосереджується на формуванні духовно-практичної позиції, а Л. Семеновська [15] – на теоретико-методологічних засадах педагогічної взаємодії. Довідково-термінологічний інструментарій систематизовано в посібнику Н. Білоусової та ін. [16].

Національно-патріотичне виховання Н. Латуша та Н. Олійник [9] визначають пріоритетним завданням, а О. Поліщук [14] досліджує його потенціал у позакласній роботі. Трансформацію системи цінностей учнівської молоді в умовах реформування освіти аналізує Л. Єршова [5]. Цифровий вимір виховання концептуально оформлено в Концепції виховання дітей та молоді в цифровому просторі [8], де визначено завдання формування критичного мислення, медіаграмотності та безпечної поведінки в інтернеті. Отже, попри значну кількість праць, проблема синтезу традиційних виховних підходів з інноваційними цифровими інструментами для молодших школярів потребує подальшого теоретичного осмислення та методичного впровадження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується стаття. Таким чином, аналіз наукових джерел засвідчує, що проблема ціннісного виховання молодших школярів є багатоаспектною та актуальною. Водночас потребують подальшого дослідження питання інтеграції традиційних та інноваційних підходів до виховання цінностей в умовах цифровізації початкової освіти, а також розробки практичних методичних рекомендацій для вчителів.

Мета статті – на основі аналізу наукових підходів, психолого-педагогічних особливостей молодших школярів та вітчизняного й закордонного досвіду визначити педагогічні умови ефективної реалізації ціннісного підходу в НУШ, а також розробити практичні методичні рекомендації для вчителів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретичні основи ціннісного виховання в українській педагогіці ґрунтовно розроблені в працях І. Беха, який розглядає особистість як суб'єкта, що перебуває на шляху до духовних цінностей. Учений наголошує, що виховання цінностей має відбуватися не через зовнішній тиск, а через створення умов для внутрішнього прийняття дитиною моральних орієнтирів [1, с. 45]. Він зазначає, що особистість стає на шлях до духовних цінностей лише тоді, коли вона здатна до рефлексії власних вчинків і їх моральної оцінки [1, с. 78].

У сучасній педагогічній науці цінності розуміють як соціально схвалювані та особистісно значущі орієнтири, що визначають ставлення людини до світу, до інших людей та до самої себе, регулюють її поведінку та діяльність [4, с. 12]. За визначенням І. Беха, цінності – це сенсоутворювальні основи людського буття, що визначають спрямованість особистості, її вибір у ситуаціях морального вибору [1, с. 25].

Цінності Нової української школи – це базові орієнтири НУШ, що включають морально-етичні цінності, такі як гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, до себе та інших людей, а також соціально-політичні цінності, зокрема свобода, демократія, культурне різноманіття та повага до мови і культури [16].

Поряд із поняттям «цінності» вживаються близькі терміни: «ціннісні орієнтації» – як усвідомлене ставлення особистості до цінностей, що визначає спрямованість її поведінки [2, с. 22], та «моральні цінності» – як внутрішні регулятори поведінки, що ґрунтуються на розрізненні добра і зла [6, с. 130]. Для молодшого шкільного віку характерним є перехід від ситуативного засвоєння моральних норм до формування стійких ціннісних орієнтацій, що робить цей період сензитивним для ціннісного виховання [1, с. 56].

У колективній монографії за редакцією О. Коберника визначено ключові орієнтири ціннісного виховання в умовах сучасної України [4]. Автори підкреслюють, що євроінтеграційний вектор розвитку української освіти передбачає адаптацію європейських ціннісних орієнтирів (гідність, свобода, демократія, рівність, верховенство права, права людини) до національного контексту [4, с. 56]. Т. Браніцька, Н. Пташнік та В. Мартинюк розкривають теоретичні основи ціннісного підходу до виховання здобувачів початкової освіти в умовах НУШ, стверджуючи, що ціннісний підхід передбачає не просто формування знань про цінності, а створення освітнього середовища, в якому цінності стають орієнтирами для прийняття рішень і вчинення вчинків [2, с. 24].

Світові тенденції ціннісного виховання в початковій школі представлено в працях закордонних дослідників. Зокрема, А. Дерінг, Е. Джонс, Т. Ешгер та Е. Макарова на основі опитування вчителів виявили, що найефективнішими стратегіями виховання цінностей є моделювання власної поведінки педагогом, створення позитивного класного клімату, обговорення моральних дилем та системне заохочення просоціальної поведінки [18, с. 3612].

Психолого-педагогічний портрет сучасного молодшого школяра. Сучасні молодші школярі належать до покоління Альфа – дітей, народжених після 2010 року, які зростають в умовах тотальної цифровізації. А. Василюк та Г. Кіт характеризують їх як «цифрових аборигенів», для яких технології є природним середовищем існування. Серед ключових особливостей покоління Альфа дослідниці виокремлюють кліпове мислення, високий темп сприйняття інформації, потребу у візуалізації, перевагу інтерактивних форм навчання, низьку концентрацію уваги на довготривалих завданнях і водночас здатність до багатозадачності [3, с. 14]. О. Петрук зазначає, що ці діти мають високу цифрову поінформованість, проте часто стикаються з труднощами емоційного самовираження та соціальної взаємодії, зниженням рівня емпатії та здатності до тривалої зосередженості [13, с. 137].

О. Онопрієнко стверджує, що психолого-педагогічний портрет сучасного школяра характеризується суперечливими рисами: висока цифрова компетентність поєднується з низькою сформованістю навичок критичного мислення, а швидкість реакцій – з емоційною нестабільністю [11, с. 30].

Л. Кондратенко та Л. Манилова додають, що серед нових проблем, породжених цифровізацією, є кліпове мислення, зниження здатності до рефлексії, порушення соціальної ідентичності, цифрова залежність та деформація ціннісно-сміслової сфери [7, с. 78]. Ці особливості вимагають перегляду традиційних методів виховання та пошуку нових, адаптованих до сприйняття сучасної дитини.

На основі аналізу наукових досліджень [9; 10; 12; 14; 15] та практичного досвіду визначено ключові педагогічні умови ефективного реалізації ціннісного підходу: інтеграція ціннісного компонента в усі освітні галузі; організація ціннісно-орієнтованого середовища; залучення батьків до партнерської взаємодії; урахування індивідуальних особливостей дітей.

Перша умова передбачає інтеграцію ціннісного компонента в освітні галузі початкової школи. Як переконує Л. Парасочка, формування духовно-практичної позиції у здобувачів освіти відбувається найефективніше, коли ціннісний аспект пронизує

всі освітні галузі, а не виокремлюється в окремий предмет [12, с. 108]. Це означає, що вчитель має свідомо інтегрувати виховний потенціал у зміст уроків з мовно-літературної, математичної, природничої, соціальної та здоров'язбережувальної галузей. Такий підхід дає змогу дитині бачити ціннісний вимір будь-якого знання, усвідомлювати моральні аспекти навчального матеріалу та формувати цілісну картину світу.

Друга умова полягає в організації ціннісно-орієнтованого освітнього середовища. Л. Любчак наголошує, що важливою умовою є створення середовища, яке спонукає дитину до морального вибору, забезпечує можливість проживання різноманітних соціальних ролей та формує досвід ціннісно-орієнтованої поведінки [10]. Таке середовище охоплює не лише урочну, а й позаурочну діяльність, а також цифровий простір, у якому перебуває школяр. Особливої значущості набуває організація цифрового середовища, яке має не лише захищати особистість від негативного впливу, а й стати майданчиком для формування медіаграмотності та критичного мислення.

Третя умова – залучення батьків до партнерської взаємодії. Л. Семеновська підкреслює значення педагогічної взаємодії в початковій школі, яка має ґрунтуватися на партнерстві вчителів, учнів та батьків [15, с. 15]. Ефективність ціннісного виховання значно зростає, коли школа і сім'я діють у єдиному векторі. Для цього доцільно проводити батьківські збори на ціннісну тематику, спільні виховні заходи, залучати батьків до участі в проєктах і волонтерських акціях. У цьому контексті цифрові інструменти, зокрема екосистема «Мрія», можуть стати ефективним засобом комунікації та залучення батьків до виховного процесу.

Четверта умова – урахування індивідуальних особливостей дітей. О. Ковальчук та Н. Гудима зазначають, що ефективне моральне виховання неможливе без урахування індивідуальних психологічних особливостей кожної дитини, її темпераменту, характеру, рівня розвитку моральної свідомості [6, с. 131]. Це означає, що вчитель має діагностувати рівень сформованості ціннісних орієнтацій учнів, враховувати їхні вікові та індивідуальні особливості, диференціювати виховні впливи, обирати методи, що відповідають інтересам і можливостям кожної дитини.

Сучасна методика виховання цінностей пропонує широкий арсенал інтерактивних технологій, серед яких найбільш дієвими є кейс-метод, проєктна діяльність, рольові ігри, технології соціально-емоційного навчання та медіаосвіти. Розглянемо особливості застосування кожної з цих технологій.

Реалізація визначених педагогічних умов знайшла практичне втілення в розробленому нами інтерактивному квесті «Подорож дорогою цінностей». Так, інтеграція ціннісного компонента в освітні галузі забезпечується через охоплення різних видів діяльності: читання (ребуси), письмо (рефлексивні відповіді), математику (підрахунок балів), мистецтво (створення плаката) та інформатику (робота з цифровими сервісами). Організація ціннісно-орієнтованого середовища реалізується через використання цифрового простору (ThingLink, Padlet, WordArt) як майданчика для ціннісної взаємодії та візуалізації спільних цінностей. Залучення батьків відбувається через інформування в екосистемі «Мрія», допомогу в творчих завданнях та участь у рефлексії результатів. Урахування індивідуальних особливостей забезпечується різнорівневими завданнями, роботою в парах/групах та врахуванням різних стилів навчання. Таким чином, квест виступає інструментом операціоналізації теоретичних умов, перетворюючи їх на конкретні навчальні дії.

Кейс-метод (аналіз ситуацій) є ефективним інструментом формування соціальних та громадянських цінностей. Для школярів 1–2 класів доцільно використовувати прості ситуації з життя класу, що стосуються дружби, взаємодопомоги, чесності. Для 3–4 класів ситуації можуть бути складнішими, пов'язаними з моральним вибором у конфліктних ситуаціях. Структура роботи з кейсом передбачає: ознайомлення з ситуацією; визначення проблеми; аналіз можливих варіантів поведінки; вибір найкращого варіанту з огляду на загальнолюдські цінності; обговорення наслідків вибору.

Проєктна діяльність є потужним засобом виховання відповідальності, ініціативності, вміння працювати в команді та розв'язувати реальні проблеми. Наприклад, проєкт «Моя безпечна громада» передбачає вивчення правил безпеки, створення

мапи безпечних маршрутів до школи, зустрічі з представниками поліції та рятувальників, що формує громадянські цінності.

Рольові ігри дозволяють дитині «прожити» різні соціальні ролі, розвивають емпатію, комунікативні навички та здатність до співпраці. Упровадження соціально-емоційного навчання (SEL) у початковій школі здатне розвивати глобальні цінності, такі як співпраця, толерантність та рефлексивне мислення [3].

Національно-патріотичне виховання в умовах сьогодення набуває особливого значення. Н. Латуша та Н. Олійник стверджують, що виховання національно-патріотичних цінностей є пріоритетним завданням освітнього процесу в початковій школі, особливо в умовах воєнного стану [9]. До ефективних форм роботи належать: уроки мужності за участю військовослужбовців; волонтерські акції (збір допомоги для військових, переселенців); робота з родинними історіями; вивчення державних символів України. О. Поліщук виокремлює такі ефективні форми позакласної роботи, як екскурсії, виховні години, свята, конкурси, гуртки, які слід робити ціннісно-орієнтованими [14, с. 264].

Розглянуті теоретичні засади та методичні підходи доцільно проілюструвати практичним прикладом упровадження ціннісного виховання в освітній процес. Таким прикладом може слугувати інтерактивний квест «Подорож дорогою цінностей», створений на платформі ThingLink для учнів 3 класу.

Під «квест-технологією в ціннісному вихованні» ми розуміємо інтерактивний метод, що передбачає послідовне виконання учнями взаємопов'язаних завдань із чіткою ціннісною метою, використанням цифрових інструментів, елементами змагальності та обов'язковою рефлексією на кожному етапі.

Інтерактивний плакат, створений у ThingLink (рис.1), перетворюється на захопливий квест із 7 станцій, де кожна є своєрідним випробуванням, що допомагає школярам глибше пізнати цінності та навчитися застосовувати їх у житті. Молодші школярі проходять станції в довільному порядку, а після виконання завдання на кожній отримують код-підказку (слово, цифру або символ). Зібравши всі коди, вони складають фінальне слово – назву головної цінності, яка об'єднує всіх. За успішне проходження квесту здобувачі отримують дипломи «Знавців цінностей» або віртуальні наліпки до портфоліо в екосистемі «Мрія».

**Рис. 1. Інтерактивний плакат для учнів 3 класу
«Подорож дорогою цінностей», створений у сервісі ThingLink**

Джерело: розроблено авторами.

Перша станція – «Розгадай цінність» – пропонує учням розв'язати ребуси, які зашифровують назви цінностей: сміливість, доброта, єдність, відповідальність, вдячність, надія, мир. Розгадування ребусів сприяє розвитку логічного мислення, уваги, вміння аналізувати візуальну інформацію та закріплює знання про цінності в ігровій

формі. Після виконання завдання школярі пояснюють, чому саме ця цінність є важливою для них, що забезпечує рефлексивний компонент. Код-підказкою на цій станції є перша літера найдовшого ребуса.

Друга станція – «Дерево сили та доброти» – пропонує обрати одну з шести ціннісних гілок: сміливість, доброта, єдність, відповідальність, вдячність або надія. На кожній гілці розміщено кейс та запитання для рефлексії. Наприклад, на гілці «Сміливість»: «Твій друг боїться йти в укриття під час тривоги. Як ти можеш підтримати його?». Для фіксації відповідей використовується дошка Padlet «Листочки нашого дерева» (<https://padlet.com/innakiricek700/padlet-9t8r3xzp5n4x4cm2>) (рис. 2). Учні розв'язують кейс і розміщують відповідь у вигляді стікера, що візуалізує внесок кожної дитини у формування ціннісного простору класу. Код-підказка – кількість гілок на дереві.

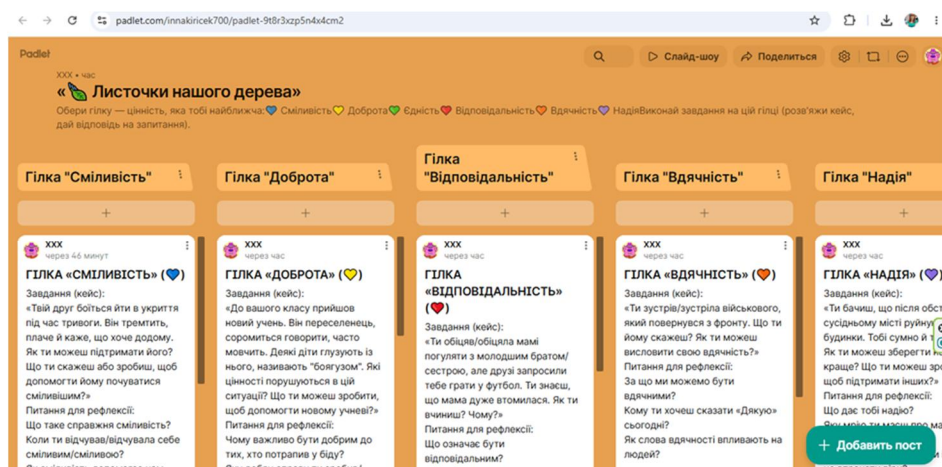

Рис. 2. Інтерактивна онлайн-дошка
«Листочки нашого дерева» у сервісі Padlet

Джерело: розроблено авторами.

Третя станція – «Хмара цінностей» – візуалізує спільні цінності класу за допомогою сервісу WordArt. У хмарі слів (<https://wordart.com/s6tmegp7fyc0/ukrainian-values%20word%20art>) зібрано ключові цінності, що об'єднують учнівську спільноту: Відвага, Надійність, Єдність, Доброта, Відповідальність, Надія, Мир, Україна, Перемога, Підтримка, Родина, Дружба та інші. Найчастіше повторювані поняття візуально домінують, що дозволяє кожному учневі побачити свій внесок у формування ціннісного простору класу. Код-підказкою слугує найбільше слово в хмарі.

Четверта станція – «Цінності в деталях» – передбачає складання тематичних пазлів на платформі Jigsaw Planet. Здобувачі освіти складають пазл (<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=1c7da1172f5f>) із зображенням, що символізує певну цінність (наприклад, фото захисника – для сміливості, малюнки миру – для надії). Під час складання діти обговорюють зв'язок зображення з цінністю. Після завершення учні можуть самостійно створити власний пазл на тему «Моя цінність». Код-підказка – кількість деталей у пазлі.

П'ята станція – «Гра цінностей: перевір себе!» – реалізована на платформі Kahoot! за посиланням <https://create.kahoot.it/details/3fc3c9ba-60fc-401b-b4ac-2b00048bd7cb>. Вікторина містить сім запитань, що охоплюють ключові цінності та пропонують учням застосувати знання до життєвих ситуацій, зокрема пов'язаних із воєнним контекстом. Ігрова форма забезпечує миттєвий зворотний зв'язок і дає змогу вчителю оцінити рівень засвоєння матеріалу. Код-підказка – кількість правильних відповідей, яку потрібно набрати.

Шоста станція – «Сортуй цінності» – створена на [LearningApps.org](https://learningapps.org/watch?v=prar8urbk26) (<https://learningapps.org/watch?v=prar8urbk26>). Учні розподіляють картки з описами

життєвих ситуацій за категоріями «Сміливість», «Доброта» та «Відповідальність». Вправа розвиває вміння аналізувати, порівнювати та систематизувати, забезпечує миттєвий зворотний зв'язок. Код-підказка – загальна кількість карток.

Сьома станція – «Моя цінність» – завершальне творче завдання на дошці Canva (<https://canva.link/i9le2psh3ij91e4>). Учні обирають цінність, дають їй особисте визначення, додають візуальний символ та приклад прояву в житті. Ця дошка забезпечує безмежний простір для творчості та співпраці через коментарі. Код-підказкою є кількість елементів на плакаті.

Фінальним етапом квесту є складання слова з отриманих кодів, яке стає назвою головної цінності, що об'єднує всіх учасників. За успішне проходження учні отримують дипломи «Знавців цінностей» або віртуальні наліпки до портфоліо в екосистемі «Мрія». Усі роботи зі станцій об'єднуються в єдиний цифровий постер «Наші цінності». Квестовий формат підвищує мотивацію, створює ефект змагальності та дає змогу школярам відчувати себе дослідниками. Усі станції інтегровані в єдиний інтерактивний простір ThingLink, що забезпечує зручну навігацію та цілісність роботи з ціннісним матеріалом.

Одним із сучасних інноваційних інструментів є державна екосистема «Мрія» – цифровий освітній простір, що активно впроваджується в українських школах. Її виховний потенціал виходить далеко за межі суто освітніх завдань.

Для вчителя «Мрія» надає можливість відстежувати не лише навчальні досягнення, а й розвиток «м'яких навичок» та ціннісних орієнтирів здобувачів через: спостереження за активністю та взаємодією дітей у цифровому середовищі; фіксацію участі в позакласних заходах та волонтерських акціях; використання вбудованих інструментів рефлексії та самооцінювання учнів; створення персоналізованих виховних траєкторій для кожної дитини.

Для школяра екосистема «Мрія» сприяє формуванню навичок самоорганізації та відповідальності через: систему досягнень, яка мотивує до активної участі в житті класу та школи; «Магазин заохочень», де учень може реалізувати зароблені бали (відвідування кіно, квести, книги тощо), що виховує розумне ставлення до ресурсів та досягнень; портфоліо досягнень, яке формує уявлення про власний розвиток та цінність праці.

Для батьків «Мрія» забезпечує залучення до виховного процесу, розуміння ціннісних акцентів школи та можливість партнерської взаємодії з учителем [12; 15].

Конкретні механізми використання «Мрії» для відстеження ціннісного розвитку передбачають:

- створення персоналізованих «ціннісних щоденників», де вчитель фіксує прояви моральних якостей (відповідальність, доброта, патріотизм) через систему гнучких шкал оцінювання «м'яких навичок»;
- організацію тематичних «ціннісних викликів» (наприклад, «Тиждень добрих справ», «Місяць відповідальності») із критеріями, що охоплюють не лише факт виконання, а й якість рефлексії;
- використання візуальних щоденників рефлексії (підтографи, кольорова шкала), що накопичуються в портфоліо учня та створюють індивідуальну траєкторію ціннісного розвитку;
- залучення батьків через сповіщення про участь дитини у виховних заходах, доступ до динаміки «м'яких навичок» та рекомендації вчителя щодо підтримки ціннісного виховання вдома.

Такий підхід трансформує «Мрію» з інструменту фіксації навчальних досягнень на платформу партнерського супроводу ціннісного становлення особистості.

У цифрову епоху ключовою цінністю стає медіаграмотність – здатність критично оцінювати інформацію, розрізняти правду та маніпуляцію. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі визначає завдання формування безпечної поведінки в інтернеті, критичного мислення та здатності протистояти негативному впливу цифрового середовища [8, с. 12].

Методика формування медіаграмотності в початковій школі передбачає: навчання перевірки джерел інформації; аналіз рекламних повідомлень; розпізнавання фейків та маніпуляцій; обговорення правил безпеки в інтернеті; створення власного цифрового контенту з дотриманням етичних норм.

Проведений теоретичний аналіз та узагальнення практичних підходів дають змогу сформулювати кілька важливих висновків щодо трансформації ціннісного виховання.

По-перше, сучасна початкова освіта перебуває в ситуації пошуку балансу між традиційними ціннісними орієнтирами та викликами цифрового світу. Як слушно зазначає Л. Єршова, трансформація системи цінностей учнівської молоді відбувається під впливом глобалізаційних процесів, що зумовлює необхідність оновлення змісту та методики виховання [5, с. 164].

По-друге, ефективність системного підходу до виховання цінностей підтверджується міжнародним досвідом, де цінності стають способом життя шкільної спільноти [17; 18; 19].

Висновки. Трансформація концептуальних підходів до виховання цінностей молодших школярів в умовах сучасної початкової освіти полягає не у відмові від традицій, а у їх творчому переосмисленні та поєднанні класичних виховних методів з інноваційними технологіями, що відповідають викликам цифрового суспільства. Ціннісний підхід має ґрунтуватися на врахуванні психолого-педагогічних особливостей покоління Альфа – зокрема їхньої високої цифрової компетентності, кліпового мислення та потреби в інтерактивності, що вимагає перегляду застарілих методик.

Проведене дослідження засвідчує, що ключовою тенденцією трансформації виховання є перехід від декларативного засвоєння цінностей до діяльнісного їх проживання. Найбільш ефективними педагогічними умовами реалізації ціннісного підходу визначено: інтеграцію ціннісного компонента в усі освітні галузі, що забезпечує цілісність виховного впливу; створення ціннісно-орієнтованого освітнього середовища, яке охоплює як реальний, так і цифровий простори; системне залучення батьків до партнерської взаємодії через єдиний цифровий освітній простір; диференціацію виховних впливів з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини.

Розроблений та апробований інтерактивний квест «Подорож дорогою цінностей» засвідчив свою ефективність як універсальний методичний інструмент, що синтезує традиційні виховні методи (кейс-метод, рольові ігри, проєктну діяльність) з інноваційними цифровими технологіями (ThingLink, Padlet, LearningApps, Canva, Jigsaw Planet, Kahoot!). У межах нашого дослідження під квест-технологією в ціннісному вихованні ми розуміємо інтерактивний метод, що передбачає послідовне виконання учнями взаємопов'язаних завдань із чіткою ціннісною метою, використанням цифрових інструментів, елементами змагальності та обов'язковою рефлексією на кожному етапі. Така технологія забезпечує високу мотивацію учнів через ігрову форму, ефект змагальності, миттєвий зворотний зв'язок та можливість творчого самовираження, створює умови для рефлексії власних вчинків і ціннісного самовизначення молодших школярів, а також інтегрує національно-патріотичний контекст як невід'ємну складову виховання в сучасних умовах.

Універсальність запропонованого квестового підходу полягає в його масштабованості на будь-яку ціннісну тематику та адаптованості до різних вікових груп початкової школи. Структура квесту (від постановки проблеми через серію інтерактивних випробувань до колективної рефлексії та створення спільного продукту) може бути застосована як для формування громадянських, так і морально-етичних, соціальних чи національно-патріотичних цінностей. Запропонована модель «ціннісно-цифрової» парадигми є не відмовою від традиційної педагогіки, а її органічним розвитком, що адаптує класичні виховні ідеї до реалій цифрового суспільства і перетворює абстрактний «баланс між традиціями та інноваціями» на конкретну технологію виховання.

Важливим інструментом підтримки ціннісного розвитку виступає державна екосистема «Мрія». За умови цілеспрямованого використання її виховного потенціалу – створення персоналізованих «ціннісних щоденників», організації тематичних

«ціннісних викликів», ведення портфоліо рефлексії з використанням візуальних інструментів, персоналізованого відстеження динаміки «м'яких навичок» та залучення батьків через сповіщення й рекомендації – «Мрія» стає потужною платформою не лише фіксації навчальних досягнень, а й партнерського супроводу ціннісного становлення особистості, забезпечуючи наступність виховних впливів між школою та сім'єю.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні довгострокового впливу «цифрового виховання» на формування ціннісної сфери особистості; розробці та апробації методик кількісного вимірювання сформованості цінностей у молодших школярів; порівняльному аналізу ефективності різних моделей ціннісного виховання; дослідженні трансформації ролі вчителя з транслятора знань на фасилітатора ціннісного розвитку в цифрову епоху.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ – Чернівці: Букрек, 2018. 320 с.
2. Браніцька Т., Пташнік Н., Мартинюк В. Теоретичні основи ціннісного підходу до виховання здобувачів початкової освіти в умовах Нової української школи. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2025. Вип. 7. С. 20–26. DOI: <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.03>
3. Василюк А., Кіт Г. Учні покоління Альфа: специфіка навчання в умовах школи І ступеня. *Інновації в дошкільній і початковій освіті*. 2025. №1(3). С. 9–20. DOI: <https://doi.org/10.31652/3041-2439-2025-3-1>
4. Виховання цінностей особистості: європейський вектор та національний контекст : кол. моногр. / Н. Безлюдна, В. Бойченко, О. Бялик та ін. / за ред. О. М. Коберника. Умань: Візаві, 2023. 392 с.
5. Єршова Л. М. Трансформація системи цінностей учнівської і студентської молоді в контексті реформування вітчизняної професійної освіти. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка*. 2018. № 16. С. 162–168. DOI: <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.162-168>
6. Ковальчук О., Гудима Н. Психологічні основи змісту, форм організації та методів морального виховання молодших школярів: від традицій до інновацій ціннісних орієнтирів сучасної української школи. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2023. № 62. С. 129–139. DOI: [https://doi.org/10.31909/26168812.2023-\(62\)-15](https://doi.org/10.31909/26168812.2023-(62)-15)
7. Кондратенко, Л. О. Манилова, Л. М. Нові проблеми в психології, породжені впливом цифрових технологій на людину. *Актуальні проблеми психології. Психологія обдарованості*. 2019. № 15 (6). С. 75–86.
8. Концепція виховання дітей та молоді в цифровому просторі / Національна академія педагогічних наук України. К., 2021. 52 с.
9. Латуша Н., Олійник Н. Виховання національно-патріотичних цінностей у молодших школярів – пріоритетне завдання освітнього процесу. *Інновації в дошкільній і початковій освіті*. 2024. № 2. С. 16–26. DOI: <https://doi.org/10.31652/3041-2439-2024-2-16-26>
10. Любчак Л. В. Педагогічні умови реалізації ціннісного підходу у вихованні молодших школярів. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. 2025. Вип. 163. С. 79–87. DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-163.2025.10>
11. Онопрієнко О. В. Психолого-педагогічний портрет сучасного молодшого школяра як орієнтир для створення освітніх онлайн-ресурсів. *Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Полтава, 09-10 червня 2022 р.)*. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. С. 30–32. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731817> (дата звернення: 23.08.2026).
12. Парасочка Л. Л. Особливості організації освітнього процесу в початковій школі з формування духовно-практичної позиції у здобувачів освіти. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2024. № 3(110). С. 106–115. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2024-110-3-106-115>
13. Петрук О. Особливості сучасних молодших школярів: орієнтири для навчальної взаємодії. *Український педагогічний журнал*. 2024. № 1. С. 132–140. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-1-132-140>
14. Поліщук О. П. Роль позакласної виховної роботи у формуванні моральних цінностей молодших школярів. *Інноваційна педагогіка*. 2018. Вип. 3. С. 262–264. URL: <https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2018/3/60.pdf> (дата звернення: 23.07.2026).

15. Семеновська Л. А. Теоретико-методологічні основи педагогічної взаємодії у початковій школі. *Імідж сучасного педагога*. 2021. № 1(196). С. 14–18. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-1\(196\)](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-1(196))
16. Словник учителя початкових класів: навч. посіб. / авт.-укл.: Н. В. Білоусова, А. А. Бобро, Т. В. Гордієнко, О. С. Філоненко, С. С. Шефер. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2025. 114 с. URL: <https://lib.ndu.edu.ua/handle/123456789/4749> (дата звернення: 23.07.2026).
17. Chaika O. Bridging the gap: Traditional vs. modern education (a value-based approach for multiculturalism). *Lifelong learning – Education for the future world* / ed. by F. Gomez Paloma. IntechOpen, 2024. P. 14–29. DOI: <https://doi.org/10.5772/intechopen.114068>
18. Döring A. K., Jones E., Oeschger T. P., Makarova E. Giving voice to educators: Primary school teachers explain how they promote values to their pupils. *European Journal of Psychology of Education*. 2024. №39. P. 3607–3631. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10212-024-00885-8>
19. Global perspectives on value education in primary school / ed. by A. Demircioğlu. IGI Global Scientific Publishing, 2023. 396 p. DOI: <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-9295-6>

References

1. Bekh, I. D. (2018). *Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnostei* [Personality on the way to spiritual values]. Kyiv-Chernivtsi : Bukrek [in Ukrainian].
2. Branitska, T., Ptashnik, N., & Martyniuk, V. (2025). Teoretychni osnovy tsinnisnogo pidkhodu do vykhovannia zdobuvachiv pochatkovoi osvity v umovakh Novoi ukrainskoi shkoly [Theoretical foundations of the value-based approach to educating primary education seekers in the conditions of the New Ukrainian School]. *Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezperervnoi osvity. Seriya «Pedagogika. Psykholohiia» – Scientific Bulletin of Vinnytsia Academy of Continuing Education. Series "Pedagogy. Psychology"*, (7), 20–26. <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.03> [in Ukrainian].
3. Chaika, O. (2024). Bridging the gap: Traditional vs. modern education (a value-based approach for multiculturalism). In *Lifelong learning – Education for the future world* (pp. 14–29). IntechOpen. <https://doi.org/10.5772/intechopen.114068> [in English].
4. Demircioğlu, A. (Ed.). (2023). *Global perspectives on value education in primary school*. IGI Global Scientific Publishing. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-9295-6> [in English].
5. Döring, A. K., Jones, E., Oeschger, T. P., & Makarova, E. (2024). Giving voice to educators: Primary school teachers explain how they promote values to their pupils. *European Journal of Psychology of Education*, (39), 3607–3631. <https://doi.org/10.1007/s10212-024-00885-8> [in English].
6. Iershova, L. M. (2018). Transformatsiia systemy tsinnostei uchnivskoi i studentskoi molodi v konteksti reformuvannia vitchyznianoї profesiinoї osvity [Transformation of the value system of school and university youth in the context of reforming domestic vocational education]. *Naukovyi visnyk Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Profesiina pedagogika – Scientific Bulletin of the Institute of Vocational Education of NAES of Ukraine. Professional Pedagogy*, (16), 162–168. <https://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.162-168> [in Ukrainian].
7. Kobernyk, O. M. (Ed.). (2023). *Vykhovannia tsinnostei osobystosti: yevropeyskyi vektor ta natsionalnyi kontekst* [Education of personality values: European vector and national context]. Uman : Vizavi [in Ukrainian].
8. Kondratenko, L. O., & Manylova, L. M. (2019). Novi problemy v psykholohii, porodzeni vplyvom tsyfrovyykh tekhnolohii na liudynu [New problems in psychology caused by the influence of digital technologies on humans]. *Aktualni problemy psykholohii. Psykholohiia obdarovanosti – Current Problems of Psychology. Psychology of Giftedness*, 15(6), 75–86 [in Ukrainian].
9. *Kontseptsiiia vykhovannia ditei ta molodi v tsyfrovomu prostori* [Concept of education of children and youth in the digital space]. (2021). Kyiv : Natsionalna akademiia pedagogichnykh nauk Ukrainy [in Ukrainian].
10. Kovalchuk, O., & Hudyma, N. (2023). Psykholohichni osnovy zmistu, form orhanizatsii ta metodiv moralnoho vykhovannia molodshykh shkoliariv: vid tradytsii do innovatsii tsinnisnykh orientyryv suchasnoi ukrainskoi shkoly [Psychological foundations of content, organisational forms and methods of moral education of primary schoolchildren: from traditions to innovations of value orientations of the modern Ukrainian school]. *Naukovyi visnyk Izmail'skoho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Pedagogichni nauky – Scientific Bulletin of Izmail State University of Humanities. Series: Pedagogical Sciences*, (62), 129–139. [https://doi.org/10.31909/26168812.2023-\(62\)-15](https://doi.org/10.31909/26168812.2023-(62)-15) [in Ukrainian].
11. Latusha, N., & Oliinyk, N. (2024). Vykhovannia natsionalno-patriotichnykh tsinnostei u molodshykh shkoliariv – prioryetne zavdannia osvithnoho protsesu [Education of national-patriotic values in primary schoolchildren as a priority task of the educational process]. *Innovatsii v doshkilnii i pochatkovii osviti – Innovations in Preschool and Primary Education*, (2), 16–26. <https://doi.org/10.31652/3041-2439-2024-2-16-26> [in Ukrainian].

12. Liubchak, L. V. (2025). Pedagogical conditions for implementing the value-based approach in the education of primary schoolchildren. *Naukovyi chasopys Ukrainського derzhavnogo universytetu imeni Mykhaila Drahomanova – Scientific Journal of Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University*, (163), 79–87. <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-163.2025.10> [in Ukrainian].
13. Onoprienko, O. V. (2022). Psychological and pedagogical portrait of the modern primary schoolchild as a guide for creating educational online resources. In *Innovatsii v pochatkovii osviti: problemy, perspektyvy, vidpovidi na vyklyky sohodennia: materialy V Vseukr. nauk.-prakt. konf. z mizhnar. uchastiu (Poltava, 09-10 chervnia 2022 r.)* (pp. 30–32). Poltava : PNPV imeni V. H. Korolenka. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/731817> [in Ukrainian].
14. Parasochka, L. L. (2024). Peculiarities of organising the educational process in primary school for forming a spiritual-practical position in education seekers. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka – Spirituality of Personality: Methodology, Theory and Practice*, 3(110), 106–115. <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2024-110-3-106-115> [in Ukrainian].
15. Petruk, O. (2024). Characteristics of modern primary schoolchildren: guidelines for educational interaction. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal – Ukrainian Pedagogical Journal*, (1), 132–140. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-1-132-140> [in Ukrainian].
16. Polishchuk, O. P. (2018). The role of extracurricular educational work in the formation of moral values of primary schoolchildren. *Innovatsiina pedahohika – Innovative Pedagogy*, (3), 262–264. <https://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2018/3/60.pdf> [in Ukrainian].
17. Semenovska, L. A. (2021). Theoretical and methodological foundations of pedagogical interaction in primary school. *Imidzh suchasnoho pedahoha – Image of the Modern Pedagogue*, 1(196), 14–18. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-1\(196\)](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-1(196)) [in Ukrainian].
18. *Slovnnyk uchytelia pochatkovykh klasiv* [Dictionary of primary school teachers]. (2025). N. V. Bilousova, A. A. Bobro, T. V. Hordienko, O. S. Filonenko, & S. S. Shefer (Comps.). Nizhyn : NDU im. M. Hoholia. <https://lib.ndu.edu.ua/handle/123456789/4749> [in Ukrainian].
19. Vasyliuk, A., & Kit, H. (2025). Generation Alpha students: specifics of learning in primary school conditions. *Innovatsii v doshkilnii i pochatkovii osviti – Innovations in Preschool and Primary Education*, 1(3), 9–20. <https://doi.org/10.31652/3041-2439-2025-3-1> [in Ukrainian].

Filonenko O.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Associate Professor at the Department of Pedagogics,
Primary Education and Educational Management
Nizhyn Mykola Gogol State University
helen-1970@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-1036-2158>

Vozniak I.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Senior Research Fellow of the Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine
innakiricek700@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8376-9688>

Bobro A.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Associate Professor at the Department of Pedagogics,
Primary Education and Educational Management
Nizhyn Mykola Gogol State University
bobro.aa@ndu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9405-8988>

RETHINKING TRADITIONAL AND IMPLEMENTING INNOVATIVE APPROACHES TO THE VALUE EDUCATION OF PRIMARY SCHOOLCHILDREN IN THE CONTEXT OF MODERN PRIMARY EDUCATION

Relevance of the study. The modern primary education system is transforming due to digitalisation, European integration, and wartime challenges, creating a contradiction between traditional upbringing methods and Generation Alpha's digital needs, necessitating a rethinking of value education foundations.

Main objectives. The article aims to determine pedagogical conditions for effective value-based approach implementation in the New Ukrainian School (NUS) and to develop practical recommendations for primary school teachers.

Methodology. The study uses theoretical methods: analysis, synthesis, systematisation, modelling, and interpretation of empirical data from 19 Ukrainian and international sources (monographs, journal articles, and official documents) to build a comprehensive value education framework for the digital age.

Results and conclusions. The study identifies Generation Alpha primary schoolchildren's traits: clip thinking, high digital competence, need for interactivity, reduced empathy, and emotional instability. Four key pedagogical conditions are substantiated: integration of the value component into all educational domains; organisation of a value-oriented environment (real and digital); systematic parental involvement; and differentiation of educational influences. Based on these, an interactive quest «Journey along the Path of Values» was developed and tested, integrating traditional methods (case method, role-playing games, project activities) with digital tools (ThingLink, Padlet, LearningApps, Canva, Jigsaw Planet, Kahoot!). The quest has seven stations with reflective tasks and final synthesis. The study also explores the «Mriya» ecosystem for personalised value tracking through diaries, challenges, and parent engagement. It concludes that value education transformation is not about rejecting traditions but rethinking them with innovative technologies. The proposed «value-digital» paradigm synthesises traditional pedagogy with modern technologies, turning the balance between heritage and innovation into concrete educational technology.

Practical significance. The quest approach is a universal, scalable tool adaptable to various value themes and age groups. The teacher recommendations and «Mriya» mechanisms provide a concrete pathway for implementing value-based education, bridging tradition and innovation, ensuring school-family continuity, and preparing teachers as facilitators of value development in the digital age.

Keywords: value education, primary school pupils, New Ukrainian School, digitalization of education, Generation Alpha, quest.

Отримано редколегією / Received: 17.08.2026

Прорецензовано / Revised: 28.08.2026

Опубліковано / Published: 30.09.2026